RETTENS DOM (Fjerde Afdeling)

24. april 2002 *

I sag T-220/96,

Elliniki Viomichania Oplon AE (EVO), Athen (Grækenland), ved advokat T. Fortsakis, og med valgt adresse i Luxembourg,

sagsøger,

mod

Rådet for Den Europæiske Union ved S. Kyriakopoulou, som befuldmægtiget,

og

Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved M. Condou-Durande, som befuldmægtiget, og med valgt adresse i Luxembourg,

sagsøgt,

* Processprog: græsk.

hvori der er nedlagt påstand om erstatning for det tab, som sagsøgeren angiveligt har lidt som følge af udstedelsen af Rådets forordning (EØF) nr. 2340/90 af 8. august 1990 om forhindring af Fællesskabets samhandel for så vidt angår Irak og Kuwait (EFT L 213, s. 1),

har

DE EUROPÆISKE FÆLLESSKABERS RET I FØRSTE INSTANS
(Fjerde Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, P. Mengozzi, og dommerne V. Tiili og R.M. Moura Ramos,

justitssekretær: fuldmægtig J. Palacio González,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter mundtlig forhandling den 12. juli 2001,

afsagt følgende

Dom

Sagens faktiske omstændigheder

1 Sagsøgeren, Elliniki Viomichania Oplon AE (EVO), er et græsk selskab, som fremstiller og sælger våben og ammunition på såvel nationalt som internationalt plan.

2 Den 12. januar 1987 indgik sagsøgeren en kontrakt (herefter »kontrakten«) med Republikken Iraks Forsvarsministerium om levering af flere partier ammunition for en købesum på 65 124 000 amerikanske dollars (USD), hvilken pris var beregnet pr. stk. fob. Den 25. september 1987 underskrev parterne et tillæg, hvorefter sagsøgeren forpligtede sig til at levere en supplerende mængde ammunition for en pris på 18 090 000 USD. Ifølge betalingsvilkårene, som var fastsat i kontraktens artikel 3, skulle der på indladningstidspunktet betales 10% af prisen for hvert enkelt parti ammunition på grundlag af fragtdokumenterne og en handelsfaktura. De øvrige 90% skulle betales 24 måneder efter indladningsdatoen tillige med sædvanlig rente på 4% p.a. Betalingen skulle foretages ved, at Central Bank of Iraq stillede en rembours til fordel for sagsøgeren via Commercial Bank of Greece. Ved telex af 21. januar 1987 informerede Central Bank of Iraq Commercial Bank of Greece om, at der var stillet en rembours til fordel for sagsøgeren, som udløb den 25. marts 1990. Remboursens gyldighed blev forlænget flere gange; den sidste forlængelse, som gjaldt indtil den 30. maj 1991, blev meddelt Commercial Bank of Greece ved telex fra Central Bank of Iraq af 23. april 1989.

3 Ifølge kontraktens artikel 12, stk. 1, skal enhver tvist vedrørende kontrakten afgøres endeligt af Det Internationale Handelskammer i Genève.

4 I medfør af kontrakten sendte sagsøgeren ti partier ammunition mellem den 25. oktober 1987 og den 30. maj 1989 og fik betalt 10% af prisen for hvert enkelt parti ved indladningen. De øvrige 90% skulle ifølge kontrakten betales 24 måneder efter datoen for hver enkelt indladning.

5 Den 2. august 1990 vedtog De Forenede Nationers Sikkerhedsråd resolution nr. 660 (1990), hvori rådet konstaterede, at Iraks invasion af Kuwait udgjorde et brud på den internationale fred og sikkerhed, og hvori det krævede, at de irakiske styrker øjeblikkeligt og betingelsesløst blev trukket tilbage fra Kuwaits territorium.

6 Den 6. august 1990 vedtog De Forenede Nationers Sikkerhedsråd resolution nr. 661 (1990), hvori rådet — idet det erklærede sig »bevidst om, hvilke forpligtelser der påhviler det i medfør af De Forenede Nationers pagt med hensyn til bevarelsen af den internationale fred og sikkerhed«, og idet det konstaterede, at Republikken Irak (herefter »Irak«) ikke havde overholdt resolution nr. 660 (1990) — besluttede at iværksætte en handelsembargo mod Irak og Kuwait. Embargoen blev efterfølgende bekræftet af De Forenede Nationers Sikkerhedsråd i resolution nr. 667 (1990) af 25. september 1990 og nr. 687 (1991) af 3. april 1991.

7 Den 8. august 1990 udstedte Rådet under henvisning til »den alvorlige situation, der [var opstået] som følge af Iraks invasion af Kuwait«, og til den af De Forenede Nationers Sikkerhedsråd vedtagne resolution nr. 661 (1990), efter forslag fra Kommissionen, forordning (EØF) nr. 2340/90 om forhindring af Fællesskabets samhandel for så vidt angår Irak og Kuwait (EFT L 213, s. 1).

8 Artikel 1 i forordning nr. 2340/90 forbyder fra den 7. august 1990 indførsel til Fællesskabets område af enhver vare, der har oprindelse i eller hidrører fra Irak eller Kuwait samt udførsel til nævnte lande af enhver vare, der har oprindelse i eller hidrører fra Fællesskabet. Forordningens artikel 2 forbyder, fra den 7. august 1990, a) at udføre nogen form for virksomhed eller handelstransaktion, herunder enhver handling vedrørende allerede indgåede eller delvist gennemførte transaktioner, der har til formål eller medfører, at eksporten af varer, som har oprindelse i eller hidrører fra Irak og Kuwait, fremmes, b) at sælge eller levere nogen vare, uanset hvor denne har oprindelse, eller hvorfra den hidrører, til nogen fysisk eller juridisk person i Irak eller Kuwait eller til nogen anden fysisk eller juridisk person med henblik på handelsvirksomhed på eller udøvet fra Iraks eller Kuwaits områder, og c) at udføre nogen form for virksomhed, der har til formål eller medfører, at nævnte salg eller leverancer fremmes.

9 Som det fremgår af sagens akter, nægtede Central Bank of Iraq at betale sagsøgeren det saldobeløb på 90% af varernes pris med sædvanlige renter, dvs. 75 451 500 USD, som sagsøgeren havde krav på ifølge kontrakten, idet den

henviste til de af De Forenede Nationers Sikkerhedsråd vedtagne resolutioner nr. 661 (1990), nr. 670 (1990) og nr. 687 (1991).

10 Da sagsøgerens fordring ikke blev betalt, rejste denne sammen med et andet græsk selskab, som havde en fordring mod Republikken Irak, krav om, at der blev gjort arrest i de irakiske olietankskibe Alfarahidi og Jambur, som lå opankret i Piræus' havn, hvilket krav blev taget til følge den 30. august 1990.

11 Den 28. maj 1991 anlagde sagsøgeren sag mod Central Bank of Iraq ved byretten i Athen. Den 12. november 1992 afsagde denne ret dom, hvorved den tilpligtede Central Bank of Iraq at betale sagsøgeren et beløb på 75 451 500 USD tillige med lovlige renter. Dommen blev erklæret foreløbig eksigibel for et beløb på 35 000 000 USD. Det er oplyst under sagen, at sagsøgeren har forsøgt at opnå tvangsfuldbyrdelse i Irak, men at dette er blevet forhindret af de gengældelsesforanstaltninger, som dette land traf som følge af embargoen. Dommen af 12. november 1992 blev stadfæstet ved dom afsagt af appelretten i Athen den 19. juni 1996.

12 Der blev afholdt møder i to omgange — nemlig den 10.-14. juli 1994 og den 22.-24. juli 1995 — mellem repræsentanter for sagsøgeren og den irakiske regering for at afklare ethvert udestående spørgsmål mellem parterne vedrørende kontrakten. Under det første møde foreslog den irakiske regering at betale sin gæld til sagsøgeren ved hjælp af de irakiske finansielle indskud, der var indefrosset hos banker i Amerikas Forenede Stater, såfremt arresten i de irakiske olietankskibe, som lå opankret i Piræus' havn, blev ophævet, og såfremt sagsøgeren gav afkald på ethvert sagsanlæg ved græske domstole og Det Internationale Handelskammer i Genève. Under det andet møde overvejede repræsentanterne for sagsøgeren og den irakiske regering muligheden for at betale fordringen ved hjælp af råolie og olieprodukter, og de blev enige om at mødes på et senere tidspunkt for at fastlægge datoerne og betalingsbetingelserne.

Retsforhandlinger

13 Herefter anlagde sagsøgeren nærværende sag ved stævning indleveret til Rettens Justitskontor den 27. december 1996.

14 Den skriftlige forhandling blev afsluttet den 23. juli 1997.

15 Den 28. april 1998 afsagde Retten (Anden Afdeling) dom i sagen Dorsch Consult mod Rådet og Kommissionen (sag T-184/95, Sml. II, s. 667), der angik et krav om en tilsvarende erstatning som i nærværende sag. Da de sagsøgte i nævnte sag blev frifundet, iværksatte sagsøgeren i nævnte sag appel til Domstolen, som er registreret under nr. C-237/98 P.

16 Ved kendelse afsagt den 29. oktober 1998 af formanden for Rettens Fjerde Afdeling blev retsforhandlingerne i nærværende sag efter høring af parterne udsat indtil Domstolen har afsagt dom i sag C-237/98 P.

17 Den 15. juni 2000 afsagde Domstolen dom, hvorved den forkastede appellen (Dorsch Consult mod Rådet og Kommissionen, sag C-237/98 P, Sml. I, s. 4549).

18 Som led i foranstaltninger med henblik på sagens tilrettelæggelse blev sagsøgeren opfordret til at tage stilling til dommen af 28. april 1998 og muligheden af at hæve sagen. Ved skrivelse af 19. juli 2000 meddelte sagsøgeren, at selskabet ville besvare spørgsmålet under den mundtlige forhandling.

19 Parterne afgav mundtlige indlæg og besvarede spørgsmål fra Retten i retsmødet den 12. juli 2001. Herunder præciserede sagsøgeren navnlig, at selskabet ville opretholde sit søgsmål.

Parternes påstande

20 Sagsøgeren har nedlagt følgende påstande:

— Fællesskabet tilpligtes at betale sagsøgeren et beløb på 75 451 500 USD, subsidiært modværdien af dette beløb i euro beregnet efter den på betalingsdagens højeste kurs for omveksling af USD til euro, mere subsidiært et beløb på 60 478 770 EUR med renter 8% p.a. fra datoen for sagens anlæg ved Retten mod selskabets overdragelse af den fordring, det har på det samme beløb mod Central Bank of Iraq.

— De sagsøgte tilpligtes at betale sagens omkostninger.

21 Rådet har nedlagt følgende påstande:

— Sagen afvises.

— Subsidiært frifindelse.

— Sagsøgeren tilpligtes at betale sagens omkostninger.

22 Kommissionen har nedlagt følgende påstande:

— Sagen afvises.

— Subsidiært frifindelse.

— Sagsøgeren tilpligtes at betale sagens omkostninger.

Formaliteten

23 Rådet og Kommissionen har påstået sagen afvist på grund af det forsinkede sagsanlæg. De har henvist til den femårige forældelsesfrist i artikel 43 i EF-statutten for Domstolen, hvorefter »krav mod Fællesskabet, der støttes på ansvar uden for kontraktforhold, forældes fem år efter, at den omstændighed, der ligger til grund for kravet, er indtrådt«.

24 Under hensyn til de anbringender og argumenter, som parterne har fremført vedrørende realiteten, må det fastslås, at disse har en tæt forbindelse med forældelsen, og at spørgsmålet, om der foreligger forældelse, først kan gennemgås, når det er undersøgt, om Fællesskabet bør ifalde ansvar efter EF-traktatens artikel 215 (nu artikel 288 EF).

Realiteten

Parternes argumenter

25 Sagsøgeren har gjort gældende, at Fællesskabet bør ifalde ansvar for det tab, selskabet har lidt ved ikke at kunne få dækket sin fordring, efter princippet om ansvar for retsstridige handlinger. I den foreliggende sag består retsstridigheden i, at fællesskabslovgiver i forbindelse med vedtagelsen af forordning nr. 2340/90 undlod at fastsætte et ansvar for de skader, som denne forordning forvoldte virksomheder, der befandt sig i sagsøgerens situation.

26 Sagsøgeren har nemlig anført, at fællesskabsinstitutionerne med vedtagelsen af forordning nr. 2340/90 har tilsidesat visse grundlæggende principper og rettigheder, som er fastsat i den europæiske konvention til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder samt i EF-traktaten og i traktaten om Den Europæiske Union.

27 For det første har fællesskabsinstitutionerne krænket sagsøgerens ejendomsret i strid med artikel 1 i den første tillægsprotokol til nævnte europæiske konvention, hvorefter »ingen må berøves sin ejendom undtagen i samfundets interesse og i overensstemmelse med de ved lov og folkerettens almindelige principper fastsatte betingelser«. På grund af vedtagelsen af forordning nr. 2340/90 blev sagsøgeren berøvet en del af sin formue. Berøvelsen heraf, som ifølge sagsøgeren udgjorde en krænkelse af selskabets ejendomsret, der må sidestilles med en ekspropriation, kunne kun ske mod fuld erstatning.

28 For det andet har de sagsøgte institutioner tilsidesat princippet om forbud mod forskelsbehandling, da virkningerne af embargoen mod Irak og Kuwait udelukkende ramte en bestemt og begrænset kategori af virksomheder, som på tidspunktet for vedtagelsen af den pågældende forordning havde handelsforbindelser med de to lande. De sagsøgte institutioner har endvidere tilsidesat princippet om forbud mod forskelsbehandling med vedtagelsen af Rådets forordning (EØF) nr. 3155/90 af 29. oktober 1990 om udvidelse og ændring af forordning nr. 2340/90 (EFT L 304, s. 1) og Rådets forordning (EØF) nr. 3541/92 af 7. december 1992 om forbud mod at indfri irakiske fordringer i forbindelse med kontrakter og transaktioner, der er omfattet af De Forenede Nationers Sikkerhedsråds resolution 661 (1990) og dermed forbundne resolutioner (EFT L 361, s. 1). Ved disse forordninger blev der for visse situationer, men ikke for andre, indført undtagelser fra det forbud, som var fastsat med henblik på embargoens gennemførelse.

29 For det tredje har sagsøgeren anført, at de sagsøgte institutioner ved at undlade at træffe foranstaltninger med henblik på erstatning af det tab, som blev lidt af virksomheder, der havde fordringer mod Republikken Irak på tidspunktet for embargoens indførelse, har overskredet de grænser, der er fastsat ved EF-traktatens artikel 113 (efter ændring nu artikel 133 EF), som udgjorde hjemmelen for vedtagelsen af forordning nr. 2340/90.

30 For det fjerde har sagsøgeren anført, at de sagsøgte institutioner har tilsidesat proportionalitetsprincippet, fordi de foranstaltninger, som blev truffet i forbindelse med embargoen, ikke var de mindst tyngende for de pågældende virksomheder inden for Fællesskabet, navnlig da der ikke blev truffet nogen som helst foranstaltninger til at sikre blot en delvis erstatning af de af dem lidte tab.

31 Subsidiært har sagsøgeren tilføjet, at de sagsøgte institutioner med vedtagelsen af forordning nr. 2340/90 har tilsidesat princippet om beskyttelse af den økonomiske frihed i strid med de erhvervsdrivendes berettigede forventning om, at fællesskabsinstitutionerne overholder dette princip.

32 Hvad angår det indtrådte tab har sagsøgeren anført, at en midlertidig umulighed af at få dækket en fordring ifølge det i medlemsstaternes civilret godkendte godtrosprincip og billighedsprincip må anses for endelig, når det er forudsigeligt, at umuligheden vil vare ved i et ubestemt tidsrum og længere end en vis rimelig tid. Det sagsøgende selskab hævder, at det har forsøgt, så vidt det har været muligt, at få dækket sin fordring, før det rejste krav over for institutionerne om erstatning. Hvad angår muligheden for at nå frem til en aftale ved forhandlinger med den irakiske regering, har sagsøgeren fremhævet, at alle de af regeringen foreslåede løsninger enten forudsatte, at embargoen blev ophævet, eller at de var umulige at gennemføre på grund af denne. Sagsøgeren har i den forbindelse erklæret sig rede til at acceptere at få sin fordring betalt ved hjælp af olie, forudsat Retten anerkender, at udførslen af olie fra Irak til Fællesskabet til at sikre opfyldelsen af Iraks gæld i henhold til en kontrakt, som blev indgået inden embargoens indførelse, ikke strider mod forbuddene i henhold til forordning nr. 2340/90. I øvrigt har sagsøgeren gjort gældende, at det af selskabet lidte tab er meget stort, navnlig i forhold til dets omsætning, og at det overstiger grænserne for de normale finansielle risici inden for den pågældende økonomiske sektor.

33 Hvad endelig angår årsagsforbindelsen mellem det påberåbte tab og den handlemåde, fællesskabsinstitutionerne kritiseres for, har sagsøgeren anført, at Iraks afslag på betaling skyldtes, at det havde vedtaget gengældelsesforanstaltninger over for embargoen. Endvidere har det sagsøgende selskab fremhævet, at den irakiske regerings betalingsnægtelse udelukkende skyldtes embargoen, da Irak på tidspunktet for embargoens indførelse var solvent og ikke var ansvarlig for nogen forsinkelse med betalingen, da den garanterede kredit var blevet forlænget indtil den 30. maj 1991.

34 Rådet og Kommissionen har gjort gældende, at betingelserne for, at Fællesskabet kan ifalde erstatningsansvar uden for kontraktforhold ikke er opfyldt i sagen.

35 Hvad for det første angår betingelsen om, at institutionernes handlemåde skal være retsstridig, har Rådet og Kommissionen anført, at hvor der er tale om generelle retsakter, der bygger på et økonomisk-politisk valg, ifalder Fællesskabet kun ansvar, såfremt der foreligger en tilstrækkeligt kvalificeret krænkelse af en højere retsregel til beskyttelse af private. Efter Domstolens praksis har de grundlæggende rettigheder, som sagsøgeren påstår er blevet tilsidesat, imidlertid ikke karakter af absolutte forrettigheder, idet der kan fastsættes restriktioner for udøvelsen heraf, som er begrundet i de almene hensyn, der forfølges af Fællesskabet. Kommissionen har tilføjet, at Fællesskabet ifølge Domstolens praksis kun kan ifalde ansvar for undladelser, såfremt institutionerne har tilsidesat en lovmæssig forpligtelse til at handle, der er fastsat i en fællesskabsbestemmelse. Der findes imidlertid ikke i den foreliggende sag nogen fællesskabsbestemmelse, som foreskriver en forpligtelse for institutionerne til at træffe foranstaltninger til beskyttelse af de erhvervsdrivende mod risikoen for, at et tredjeland, som er pålagt sanktioner på internationalt plan, træffer gengældelsesforanstaltninger. Endelig har Rådet fremhævet, at det ikke udøvede noget skøn i forbindelse med vedtagelsen af forordning nr. 2340/90 hverken med hensyn til indførelsen af embargoen eller med hensyn til fastlæggelsen af dennes betingelser og rækkevidde. Da medlemsstaterne ifølge artikel 25 og 103 i De Forenede Nationers pagt og ifølge EF-traktatens artikel 224 (nu artikel 297 EF) er bundet af de beslutninger, som træffes af De Forenede Nationers Sikkerhedsråd, var Fællesskabet forpligtet til at efterkomme resolution nr. 661 (1990) og de i tilslutning hertil vedtagne resolutioner.

36 For det andet har Rådet og Kommissionen anført, at der ikke i den foreliggende sag er indtrådt et aktuelt tab. Det tab, som en fordringshaver lider, fordi der er få chancer for, at fordringen indfries inden en bestemt periode, er ikke noget aktuelt tab. Desuden har sagsøgeren ikke udtømt alle de til rådighed stående retsmidler til inddrivelse af fordringen, da selskabet ikke, som det er fastsat i kontraktens artikel 12, har indbragt sagen for Det Internationale Handelskammer i Genève, hvorfor tabet ikke kan anses for at være indtrådt. Endelig udgør det påberåbte tab ifølge de sagsøgte en normal økonomisk risiko i forbindelse med sagsøgerens virksomhed.

37 For det tredje har de sagsøgte institutioner anført, at der ikke er nogen årsagsforbindelse mellem det påberåbte tab og en af Fællesskabet vedtagen

retsakt. Rådet og Kommissionen har i denne forbindelse præciseret, at forordning nr. 2340/90 ikke finder anvendelse på betalinger fra Irak til statsborgere i Fællesskabet, hvorfor sagsøgerens fordring ikke omfattes af denne forordnings anvendelsesområde. Endvidere har de fremhævet, at afslaget fra Central Bank of Iraq er en følge af resolutioner vedtaget af De Forenede Nationers Sikkerhedsråd og ikke af forordningens anvendelse. Endelig har de gjort gældende, at Central Bank of Iraq allerede ikke længere var betalingsdygtig ved embargoens indførelse, og at det skyldtes administrative, juridiske eller praktiske vanskeligheder i forbindelse med opfyldelse af kontrakten i Irak, at det var umuligt at indkassere sagsøgerens fordring.

Rettens bemærkninger

38 Med den foreliggende erstatningssag kræver sagsøgeren erstatning af tabet som følge af vedtagelsen af Rådets forordning nr. 2340/90, der indfører en handelsembargo over for Irak og Kuwait. Ifølge sagsøgeren består tabet navnlig i, at denne midlertidigt, nemlig så længe embargoen varede, blev udelukket fra at få indfriet sin fordring mod den irakiske regering. Ifølge sagsøgeren har Rådet og Kommissionen fulgt en uretmæssig handlemåde, da de ikke i forbindelse med vedtagelsen af den pågældende forordning fastsatte nogen bestemmelser om godtgørelse til de erhvervsdrivende, hvis fordringer mod Irak ikke længere ville kunne inddrives på grund af embargoens indførelse.

39 Det fremgår af fast retspraksis, at flere betingelser skal være opfyldt, for at Fællesskabet kan ifalde ansvar uden for kontraktforhold i henhold til traktatens artikel 215, stk. 2. For det første skal den adfærd, som fællesskabsinstitutionerne hævdes at have udvist, være retsstridig, for det andet skal der være indtrådt et tab, og for det tredje skal der være årsagsforbindelse mellem institutionens adfærd og det påberåbte tab (Domstolens dom af 14.10.1999, sag C-104/97 P, Atlanta mod Det Europæiske Fællesskab, Sml. I, s. 6983, præmis 65, og Rettens dom af 12.7.2001, forenede sager T-198/95, T-171/96, T-230/97, T-174/98 og

T-225/99, Comafrica og Dole Fresh Fruit Europe mod Kommissionen, Sml. II, s. 1975, præmis 131). Da alle disse tre betingelser skal være opfyldt, må sagsøgte frifindes i det hele, såfremt en af dem ikke er opfyldt, uden at det er nødvendigt at undersøge de øvrige betingelser (Domstolens dom af 15.9.1994, sag C-146/91, KYDEP mod Rådet og Kommissionen, Sml. I, s. 4199, præmis 81, og dommen i Atlanta-sagen, præmis 65).

40 Da Fællesskabets retsinstanser ikke er forpligtet til at undersøge betingelserne for, at en institution ifalder ansvar, i en bestemt rækkefølge (Domstolens dom af 9.9.1999, sag C-257/98 P, Lucaccioni mod Kommissionen, Sml. I, s. 5251, præmis 13), skal betingelsen om, at der skal være årsagsforbindelse mellem det påberåbte tab og vedtagelsen af forordning nr. 2340/90, først undersøges.

41 Ifølge fast retspraksis er betingelsen om årsagsforbindelse opfyldt efter traktatens artikel 215, stk. 2, når der er en direkte årsagsforbindelse mellem den fejl, som den pågældende institution hævdes at have begået, og det påberåbte tab, og det påhviler sagsøgeren at føre bevis herfor (Rettens dom af 18.9.1995, sag T-168/94, Blackspur m.fl. mod Rådet og Kommissionen, Sml. II, s. 2627, præmis 40, og af 22.10.1997, forenede sager T-213/95 og T-18/96, SCK og FNK mod Kommissionen, Sml. II, s. 1739, præmis 98).

42 Det fremgår imidlertid af de dokumenter, som er fremlagt under sagen, og navnlig af akterne i sagen for byretten og appelretten i Athen, at Central Bank of Iraq nægtede at betale sagsøgeren det skyldige beløb under henvisning til overholdelsen af de af De Forenede Nationers Sikkerhedsråd vedtagne resolutioner nr. 661 (1990), nr. 670 (1990) og nr. 687 (1991). Central Bank of Iraq anså sig således for bundet af disse resolutioner og begrundede sin nægtelse med, at det var umuligt at foretage betalingen uden at tilsidesætte den af De Forenede Nationers Sikkerhedsråd anordnede indefrysning af irakiske midler.

43 Under disse forhold kan den manglende indfrielse af sagsøgerens fordring ikke anses for at være en følge af den irakiske regerings eventuelle gengældelsesforanstaltninger over for forordning nr. 2340/90 og opretholdelsen af Fællesskabets embargo. Denne konklusion, som sagsøgerens repræsentant i øvrigt har bekræftet under den mundtlige forhandling, støttes af den irakiske regerings beredvillighed til at forhandle med sagsøgeren om en løsning af tvisten, selv om fællesskabsembargoen blev opretholdt, således som det fremgår af referaterne af møderne i juli 1994 og juli 1995 mellem kontraktparternes repræsentanter. I det første referat var embargoens ophævelse nemlig ikke nævnt blandt de betingelser, som ifølge Irak måtte gælde for betalingen af landets gæld til sagsøgeren ved hjælp af de irakiske indskud, der var indefrosset hos banker i De Forenede Stater. I referatet af det andet møde hedder det om embargoen: »De to parter mødes igen i Athen eller Bagdad inden tre måneder for at fastsætte fremgangsmåden og fristerne for de betalinger, som skal foretages ved hjælp af olie, olieprodukter eller på anden måde under hensyn til, om embargoen fortsættes eller ophæves, og når frem til en endelig løsning på de mellem dem udestående retlige spørgsmål.« I modsætning til det af sagsøgeren anførte, fremgår det imidlertid ikke af dette referat, at de irakiske myndigheder gjorde enhver forhandlingsløsning betinget af embargoens ophævelse. Det fremgår snarere af referatet, at kontraktparternes repræsentanter ønskede at understrege nødvendigheden af, at der ved valget af betalingsmåder blev taget hensyn til begrænsningerne som følge af embargoen. I øvrigt bekræftes denne fortolkning af sagsøgerens erklæring om, at selskabet var villigt til at acceptere, at den irakiske regering foretog betalingen ved hjælp af olie eller olieprodukter, forudsat at Retten bekræftede, at dette ikke var i strid med embargoens betingelser (jf. ovenfor, præmis 32). I øvrigt viser denne erklæring klart, at sagsøgeren stadig anser det for muligt at indgå en sådan aftale med Irak.

44 Selv for det tilfælde, at Central Bank of Iraq havde påberåbt sig forordning nr. 2340/90 til støtte for at afvise betalingen af sagsøgerens fordring, skal det bemærkes, som anført af Kommissionen, at den pågældende transaktion ikke er omfattet af nævnte forordnings anvendelsesområde. Forordningens artikel 2, stk. 2 og 3, indeholder nemlig et forbud mod »at sælge eller levere nogen vare, uanset hvor denne har oprindelse, eller hvorfra den hidrører, til nogen fysisk eller juridisk person i Irak eller Kuwait« og »at udføre nogen form for virksomhed, der har til formål eller medfører, at nævnte salg eller leverancer fremmes«. Det må

antages, at dette forbud ikke gælder for finansielle transaktioner vedrørende leveringer, der helt og holdent er blevet udført mere end et år før forordningens ikrafttræden, som det er tilfældet her i sagen, og som ikke havde til formål eller følge at fremme leveringer efter denne dato. Den ved forordning nr. 2340/90 anordnede fællesskabsembargo kunne derfor under alle omstændigheder ikke udgøre nogen hindring for, at Central Bank of Iraq betalte det beløb, som den irakiske regering skyldte sagsøgeren.

45 Under disse omstændigheder er det, som anført af sagsøgeren, irrelevant, at opretholdelsen af fællesskabsembargoen eventuelt kan have forhindret, at den omtvistede fordring blev betalt ved hjælp af olie eller olieprodukter. Den betalingsmåde, som kontraktparterne oprindelig valgte, var nemlig tilvejebringelse af en bankkredit ved, at der blev stillet en rembours hos Central Bank of Iraq. Den omstændighed, at denne betalingsmåde ikke kunne anvendes på grund af nægtelsen fra Central Bank of Iraq, der var begrundet i de ovennævnte af De Forenede Nationers Sikkerhedsråd vedtagne resolutioner og ikke i, at der var iværksat gengældelsesforanstaltninger over for fællesskabsembargoen, er i sig selv tilstrækkelig til at udelukke nogen direkte årsagsforbindelse mellem vedtagelsen af forordning nr. 2340/90 og det tab, som sagsøgeren hævder at have lidt på grund af den midlertidige umulighed af at få sin fordring indfriet hos den irakiske regering.

46 Det følger af samtlige de anførte betragtninger, at sagsøgeren ikke har godtgjort nogen direkte årsagsforbindelse mellem det påberåbte tab og vedtagelsen af forordning nr. 2340/90.

47 I mangel af en sådan årsagsforbindelse kan sagsøgeren ikke med føje hævde, at fællesskabslovgiver har undladt at gøre brug af sin skønsmæssige beføjelse til at vedtage godtgørelsesforanstaltninger for de virksomheder, der befandt sig i samme situation som sagsøgeren.

48 Da en af betingelserne for, at Fællesskabet kan ifalde ansvar uden for kontraktforhold i henhold til traktatens artikel 215, stk. 2, ikke er opfyldt, bør de sagsøgte frifindes for sagsøgerens erstatningskrav, uden at det er nødvendigt at undersøge de øvrige betingelser for Fællesskabets ansvar.

49 På grund af de særlige omstændigheder i sagen skal anbringendet om, at de sagsøgte institutioner har tilsidesat princippet om forbud mod forskelsbehandling, dog undersøges særskilt.

50 Sagsøgeren har gjort gældende, at institutionerne har tilsidesat dette princip med vedtagelsen af forordning nr. 3155/90 og nr. 3541/92, der for visse situationer indeholdt fravigelser fra det ved embargoen anordnede forbud. Forordning nr. 3155/90, som med henblik på gennemførelsen af resolution nr. 661 (1990) fra De Forenede Nationers Sikkerhedsråd udvider embargoen til tjenesteydelser, som ikke er af finansiel karakter, og som har til formål eller følge at fremme Iraks eller Kuwaits økonomi, bestemmer i artikel 1, stk. 2, at forbuddet i stk. 1 ikke gælder for ikke-finansielle tjenesteydelser, der præsteres i henhold til kontrakter eller tillægskontrakter, der var indgået, inden forbuddet i henhold til forordning nr. 2340/90 trådte i kraft, og hvis opfyldelse allerede var påbegyndt inden dette tidspunkt. Forordning nr. 3541/92, som blev vedtaget til gennemførelse af resolution nr. 687 (1991) fra De Forenede Nationers Sikkerhedsråd, fastsætter et forbud mod at indfri fordringer, der fremsættes af enhver fysisk eller juridisk person, som befinder sig eller har hjemsted i Irak, eller som er kontrolleret af sådanne personer, når fordringen følger af eller har tilknytning til en kontrakt eller transaktion, som helt eller delvis, direkte eller indirekte er omfattet af de foranstaltninger, der er besluttet i overensstemmelse med De Forenede Nationers Sikkerhedsråds resolution nr. 661 (1990) og dermed forbundne resolutioner.

51 Ifølge fast retspraksis er det navnlig en betingelse for, at fællesskabsinstitutioner kan antages at have tilsidesat princippet om forbud mod forskelsbehandling, at de har behandlet sammenlignelige tilfælde forskelligt og dermed stillet visse erhvervsdrivende dårligere i forhold til andre, uden at denne forskellige

behandling er tilstrækkeligt begrundet i objektive forskelle af en vis vægt (jf. bl.a. Rettens dom af 12.5.1999, forenede sager T-164/96 — T-167/96, T-122/97 og T-130/97, Moccia Irme m.fl. mod Kommissionen, Sml. II, s. 1477, præmis 188).

52 Herom er det tilstrækkeligt at bemærke, som fastslået ovenfor i præmis 44, at sagsøgerens situation ikke er omfattet af forordning nr. 2340/90's anvendelsesområde og derfor ikke kan sidestilles med de situationer, som forordning nr. 3155/90 og nr. 3541/92 tager sigte på. Sagsøgeren kan derfor ikke med føje kritisere fællesskabslovgiver for at have tilsidesat princippet om forbud mod forskelsbehandling ved ikke at have truffet foranstaltninger til godtgørelse af de virksomheder, som befandt sig i samme situation som sagsøgeren.

53 Det følger af samtlige de anførte betragtninger, at de sagsøgte bør frifindes i det hele.

54 Det er herefter ufornødent at undersøge Rådets og Kommissionens anbringender om forældelse.

Sagens omkostninger

55 Ifølge procesreglementets artikel 87, stk. 2, pålægges det den tabende part at betale sagens omkostninger, hvis der er nedlagt påstand herom. Da de sagsøgte har nedlagt påstand herom, og da sagsøgeren har tabt sagen, bør det pålægges denne at betale sagens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

udtaler og bestemmer

RETTEN (Fjerde Afdeling)

1) **Rådet for Den Europæiske Union og Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber frifindes.**

2) **Sagsøgeren betaler sagens omkostninger.**

Mengozzi Tiili Moura Ramos

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 24. april 2002.

H. Jung

Justitssekretær

P. Mengozzi

Afdelingsformand